

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1936 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om införande i riksdagsordningen av förbud för landshövding att deltaga i riksdagens utskott eller i val till dylikt utskott.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 288, av herr *Bengtsson* i Kullen hemställes, »att riksdagen för sin del måtte besluta om sådan ändring i riksdagsordningen, att landshövdingar i fråga om rätt att deltaga i riksdagens utskott eller i val till dylikt utskott jämföras med justitieråd och regeringsråd».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt 1810 års riksdagsordning gällde förbud för statsrådsledamot, justitieråd, hovkansler, justitiekansler, justitieombudsman samt statssekreterare att deltaga i utskott eller i val till utskott. Till 1866 års riksdagsordning överfördes regeln i fråga om statsrådsledamot och justitieråd. Då regeringsrätten år 1909 inrättades, gjordes stadgandet tillämpligt även å regeringsråd.

Vid de tre senaste riksdagarna framlades i motioner förslag syftande till att förtroendeämbetsmän över huvud taget eller vissa kategorier bland dessa, främst landshövdingar eller innehavare av därmed likvärdiga ämbeten eller också landshövdingar enbart icke skulle vara valbara till riksdagen. Förslagen avstyrktes av konstitutionsutskottet (utlåtandena nr 14 år 1933, nr 6 år 1934 och nr 3 år 1935) samt avslogos av riksdagen. I reservationer till utskottsutlåtandena i ämnet de två senaste åren framfördes tanken på införandet av ett förbud för vissa förtroendeämbetsmän, främst landshövdingar, att inväljas i riksdagsutskott.

De av historiska förhållanden betingade skäl, som ligga till grund för det numera i § 37 mom. 6 riksdagsordningen uttryckta förbudet för statsråd, justitieråd och regeringsråd att vara medlemmar av utskott, kunna icke åberopas för en utsträckning av regeln att gälla även landshövdingar. Då den viktigaste delen av riksdagsarbetet utföres i utskotten, skulle det i motionen väckta förslaget i själva verket leda till att landshövdingar faktiskt hindrades att vara riksdagsmän, något som också torde vara motionärens egentliga syftemål. Förslag om införande av ett grundlagsstadgande i dylik riktning hava emellertid vid upprepade tillfällen under senare år avslagits av riksdagen. Till stöd härför hava från skilda håll anförts olika grunder. Bl. a. har framhållits, att visserligen betydande olägenheter understundom

kunde vara förenade med att vissa ämbetsmän i chefsställning, framför allt landshövdingar, hade säte i riksdagen, men att väljarnas frihet att till riksdagsmän utse de personer de önskade och funne för uppdraget mest lämpliga icke utan tvingande skäl borde ytterligare begränsas. Med hänvisning till vad sålunda förekommit hemställer utskottet,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar *Reuterskiöld, Hallén, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman*, Oscar Gottfrid Karlsson*, Källman, Carl Lindmark, Karl Bodin, John Björck, Karl August Johanson, Hagström*, Borg*, Persson i Trången, Lindskog*, Fast*, Vougt*, Ewald Lindmark*, Johnsson i Norrahammar, Näslund och Nilsson i Karlstad**.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1:o) av herr *Reuterskiöld* som, med instämmande av herr *Källman*, anför:

»Landshövding intager i vårt förvaltningssystem en särställning, som icke tillkommer annan ämbetsman. Han har såsom Konungens befallningshavande viss befattning med alla slags ärenden inom de flesta olika förvaltningsgrenar och är icke, såsom exempelvis biskopar, fördelningschefer, generaldirektörer och andra begränsad till ledningen av visst bestämt förvaltningsområde. Han har såsom administrativ domare och som ledare av hela sitt läns allmänna angelägenheter skyldighet att ställa sig över partierna och bör därför icke ingå som representant för visst parti i riksdagen, utan skulle, om han väljes till riksdagsman, rätteligen väljas av länet i dess helhet, ej blott formellt, utan reellt, vilket med nuvarande valordning är ogörligt. Landshövdingens uppgift att bevara Kungl. Maj:ts och statens auktoritet såsom högsta samhällsmakt borde förhindra honom att bli partiman i riksdagen, vilket med proportionellt valsysteem icke kan undvikas utan att han inom riksdagen själv ställer sig som vilde utanför partierna och därmed själv

avskär — åtminstone i regel — möjligheten att inträda i utskott. I varje fall lärer få anses obestriddigt, att landshövdingens uppgifter inom länet göra det olämpligt och oriktigt, att han upptages av utskottsarbete.

I detta avseende är han jämförlig med justitie- och regeringsråd, vilka liksom landshövding saknar personlig vikarie — i landshövdingens ställe fungerar den opersonliga kollektiva enhet som kallas länsstyrelse och som aldrig kan ersätta det personliga landshövdingämbetet. Säkerligen skulle, därest grundlagen medgäve justitie- och regeringsråd att sitta i utskott, högsta domstolen och regeringsrätten, som nu torde resa motstånd mot att deras ledamöter tillhöra riksdagen, icke lika starkt vidhålla detta, om utsikt funnes exempelvis för ett ordförandeskap i lagutskott åt justitie- eller regeringsråd, som vore riksdagsman. Det naturliga vore, att Kungl. Maj:t beträffande landshövding föreskrev att landshövding, som tillhör riksdagen och något dess utskott, skulle för riksdagstiden erhålla personlig vikarie; men lika mycket och än mera borde det vara riksdagen angeläget att likställa landshövding med justitie- och regeringsråd. I avlönings- och pensionshänseende är landshövding — men ingen annan — med dem likställd och det finnes intet skäl, varför ej likställigheten även skulle omfatta oförenligheten av utskottsställning med ämbetet.

Jag har därför yrkat motionens tillstyrkande och i följd härav hemställt om följande ändring av R. O. § 37:6 första punkten:

n. v. lydelse

Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd i utskott eller val till utskott deltaga.

föreslagen lydelse enligt motionen

Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd, *ej heller landshövding* i utskott eller val till utskott deltaga.»

2:o) av herr *Persson* i Trången.